

2018

3. ÇEYREK RAPORU

Türkiye'nin

Tasarruf Eğilimleri

Araştırması

ING BANK

ÖZYEGİN
UNIVERSITY

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması

ING Bank

1. GİRİŞ/3

1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz/3

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR/4

2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri/4

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi/14

2.3. 2017 1. Çeyrek Sonuçları/17

3. METODOLOJİ/18

3.1. Amaç ve Yöntem/18

3.2. Demografik Bilgiler/19

3.3. Tasarrufun Tanımı/21

4. EKONOMİST YORUMU/22

5. İLETİŞİM BİLGİLERİ/29

Türkiye’de BİREYSEL TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI’NI NİÇİN YAPIYORUZ?

Ülkemizde, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK’in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

T.C. Merkez Bankası ve BDDK tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki ‘ortalama birey’in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki ‘ortalama birey’in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3’er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2.1. Tasarruf Sahipliği Oranı

Tasarruf sahiplerinin oranı (%)

Baz: 2402

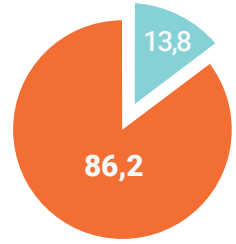
- 3. çeyrekte tasarruf sahiplerinin oranı 1 puan gerileyerek %15,2'ye gelmiştir.
- Alt grup bazında bakıldığında ise bekar erkek (%24 vs. %20) ve bekar kadın (%20 vs. %17) gruplarında tasarruf sahiplerinin oranının düştüğü görülmektedir.

YAKIN GELECEKTE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYANLAR

Tasarrufu Olmayanlar için Yakın Gelecekte Tasarruf Yapmayı Planlayanlar (%)

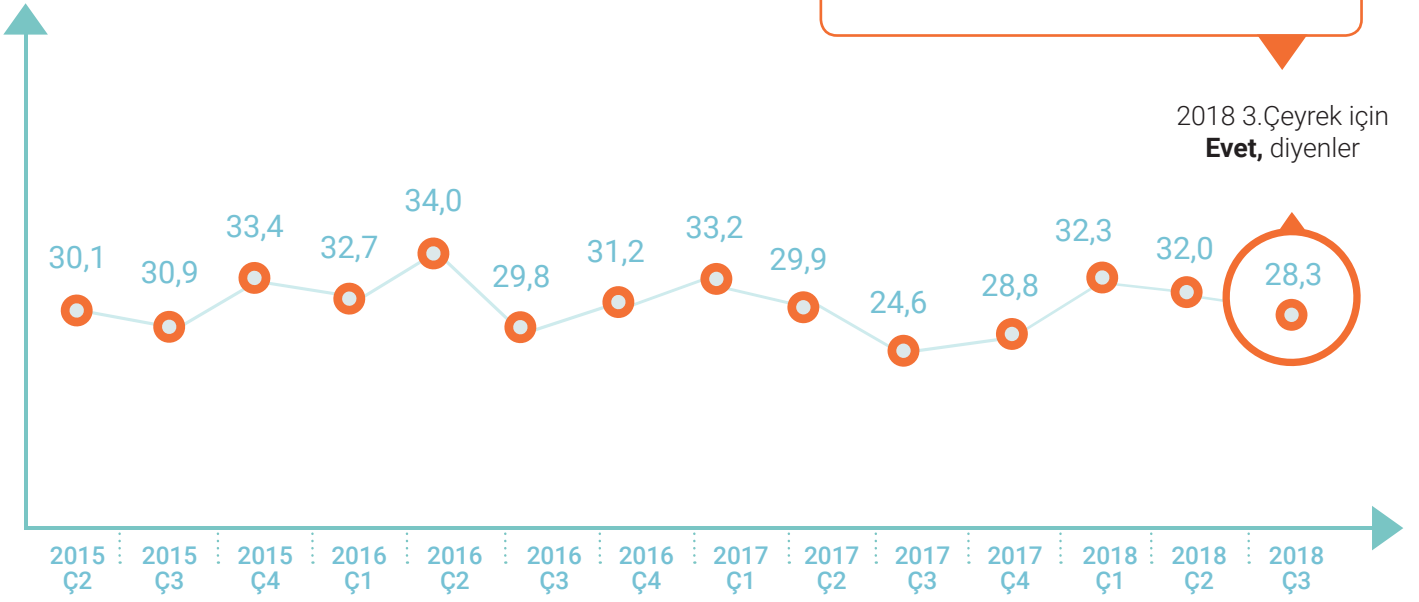
Baz: 576

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanlar arasında önümüzdeki 3 ay için tasarruf yapmayı düşünenlerin oranı (%)

3 ay içinde

3 aydan sonra

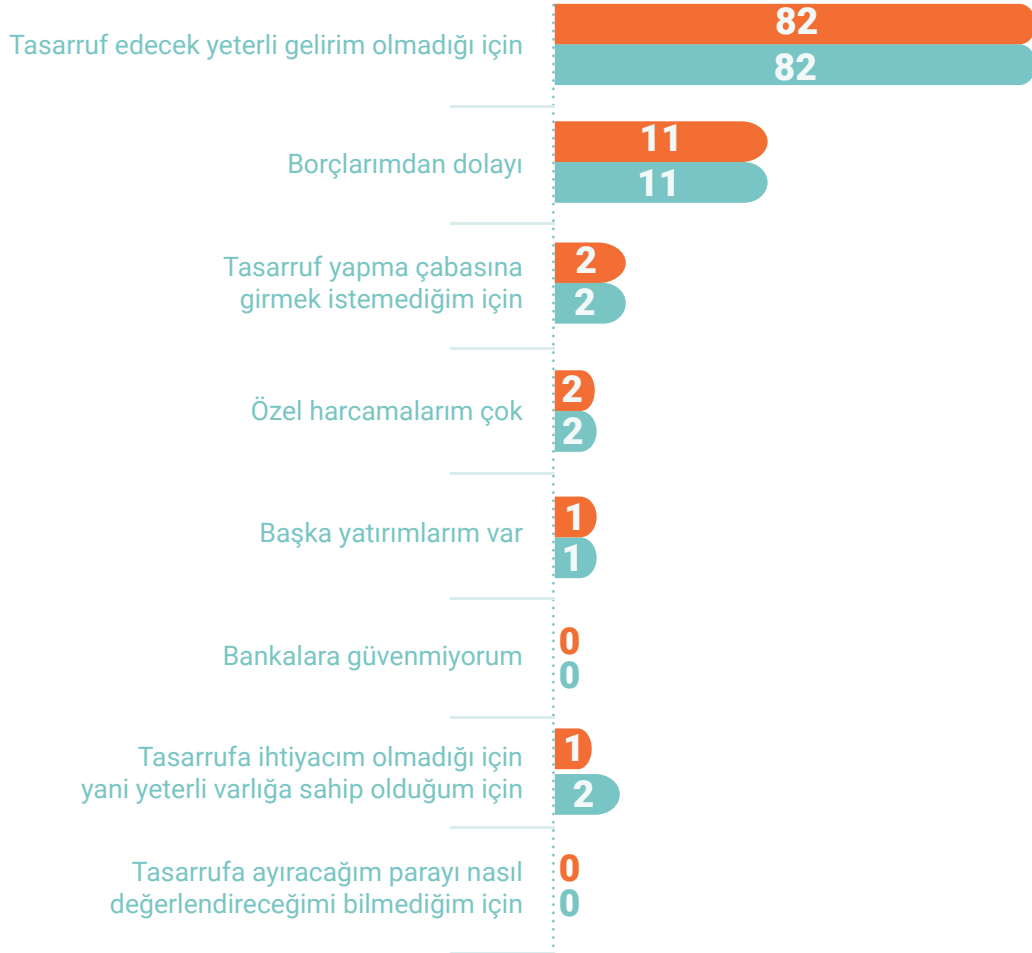
2018 3.Çeyrek için
Evet, diyenler

Baz:

2087 2117 2077 2026 2066 2003 2055 2083 2071 2034 2077 2029 2017 2036

- Bu dönem yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı 2. çeyreğe kıyasla gerilemiştir (%32 vs. %28,3).
- Benzer şekilde, tasarruf yapmayı planlayanlar arasından «3 ay içerisinde» tasarruf edeceğini belirtenlerin oranı da 2 puan düşmüştür (%15,6 vs. %13,8).

TASARRUFU OLMAYANLARIN TASARRUF EDEMEME GEREKÇELERİ

Baz: 2036

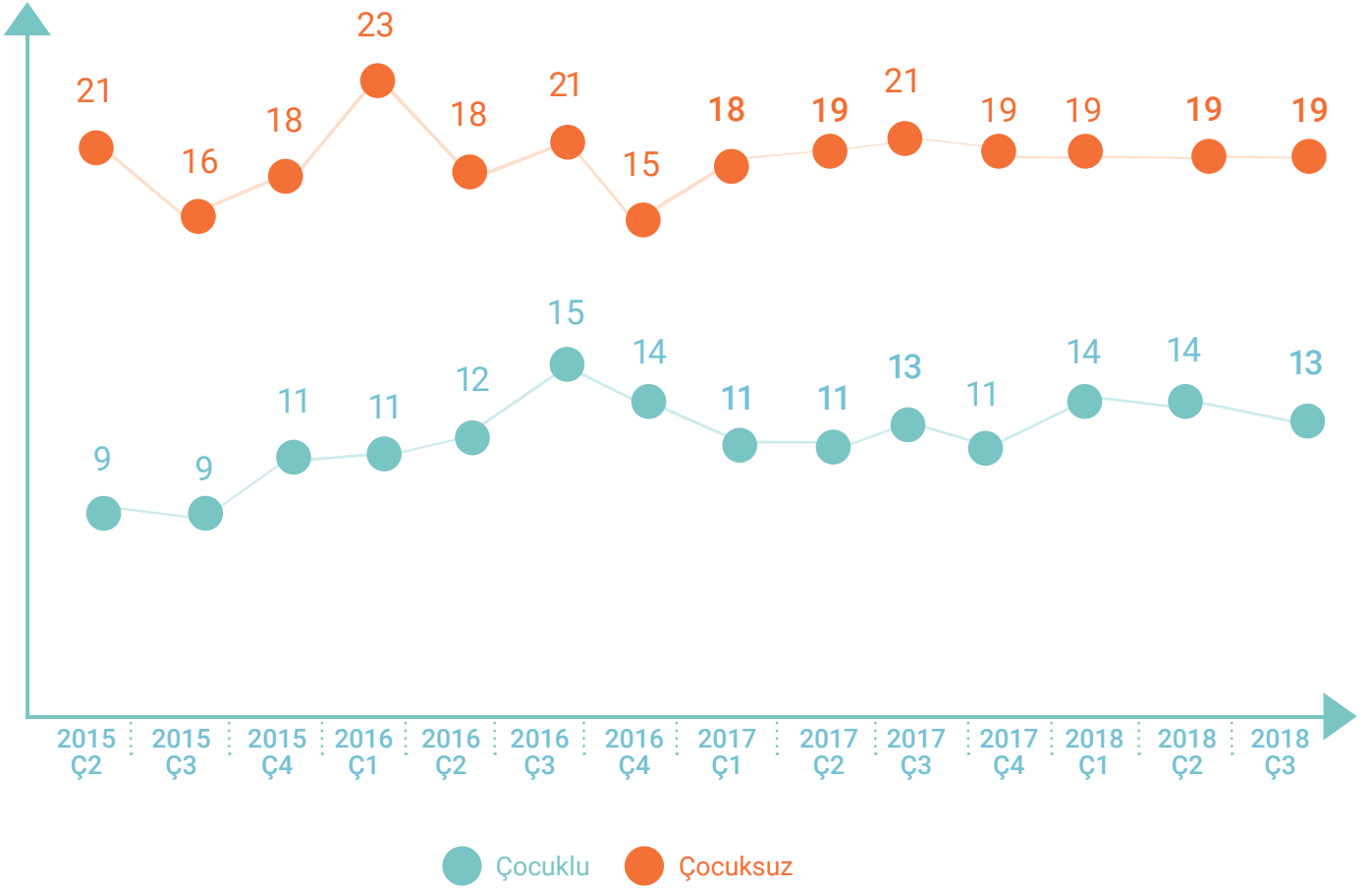
2018 Ç3

2018 Ç2

- Bu dönem tasarruf edememe gerekçelerinin dağılımı önceki dönemle aynı seviyede kalmıştır.

ÇOCUKLU VE ÇOCUKSUZ BİREYLERDEKİ TASARRUF SAHİPLİĞİ

Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

Çocuğu olanlar için baz

1508 1529 1454 1508 1483 1626 1628 1617 1615 1698 1614 1606 1565 1542

Çocuksuz olanlar için baz

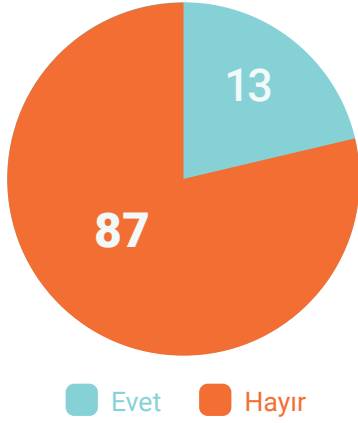
895 874 950 896 920 778 775 787 787 705 789 797 838 860

● Hem çocuklu hem de çocuksuz bireyler arasında tasarruf edenlerin oranı önceki dönemle aynı seviyede yer almıştır. Son 3 dönemdir her iki grubun da tasarruf sahipliğinin sabit olduğu dikkat çekmektedir.

TASARRUF PLANLAYANLARIN ORANI; ÇOCUKLU BİREYLERDEDÜŞMÜŞ,ÇOCUKSUZLARDAARTMIŞTIR

Tasarrufu Olmayanlar (Çocuğu olanlar)

Baz: 1336 Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

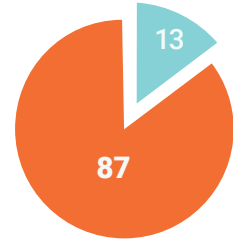

Evet diyenler

Baz: 343

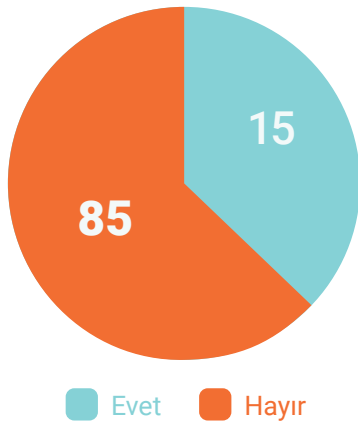
3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz? (%)

3 ay içinde 3 aydan sonra

Tasarrufu Olmayanlar (Çocuğu olmayanlar)

Baz: 700 Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

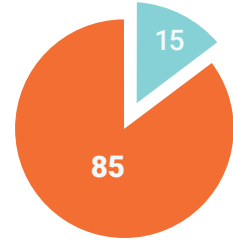

Evet diyenler

Baz: 233

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz? (%)

3 ay içinde 3 aydan sonra

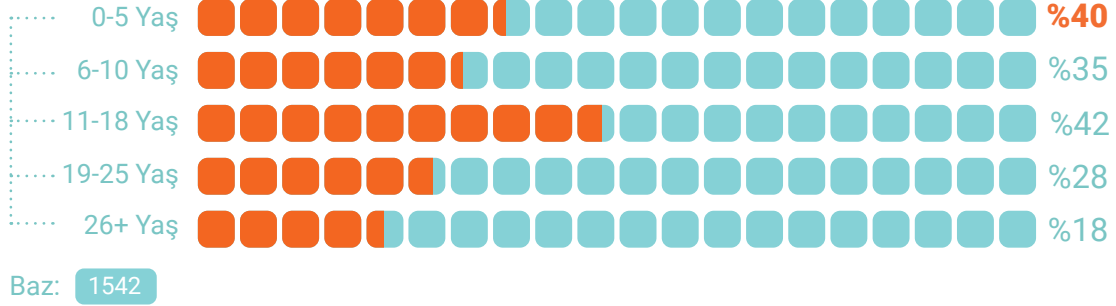

- Bu dönem hem çocuklu (%30 vs. %26) hem de çocuksuz bireyler (%36 vs. %33) arasında yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı azalmıştır.
- Önümüzdeki 3 ay içinde tasarruf etmeyi planlayanların oranı çocuklu bireyler arasında aynı kalırken (%13), çocuksuz bireylerde gerilemiştir (%19 vs. %15).

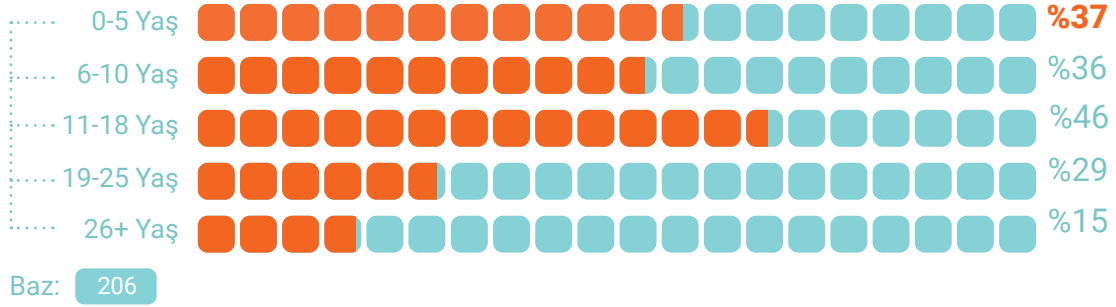

ÇOCUKLU BİREYLERDE ÇOCUK YAŞLARI

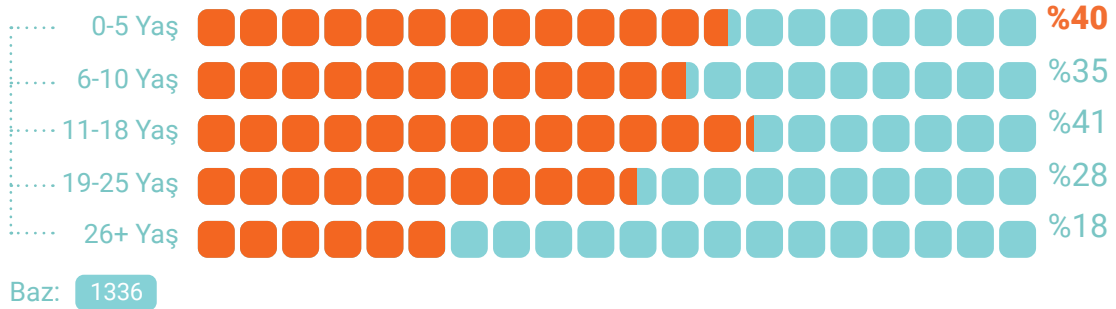
Toplam Çocuklular

Tasarruf Sahibi Çocuklular

Tasarruf Sahibi Olmayan Çocuklular

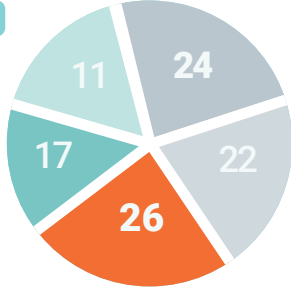

- Çocuklu bireylerin çocuklarının yaş dağılımı içerisinde önceki döneme kıyasla 6-10 yaş grubunun payı artarken (%32 vs. %35), 19-25 yaş grubunun payı (%31 vs. %28) azalmıştır. Diğer yaş grupları bir önceki dönemdeki seviyesini korumaktadır.
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş dağılımı içerisinde ise bu dönem özellikle 11-18 yaş grubunda anlamlı oranda bir yükseliş görülmektedir (%35 vs. %46).
- Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerin çocukları arasında ise 19-25 yaş grubunda (%33 vs. %28) düşüş görülmektedir.

ÇOCUKLARIN YAŞ DAĞILIMI

Toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş dağılımı

Baz: 1542

0-5 Yaş

6-10 Yaş

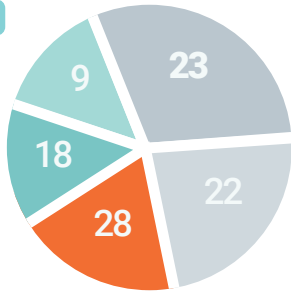
11-18 Yaş

19-25 Yaş

26+ Yaş

Tasarruf sahibi çocuklu bireylerde çocukların yaş dağılımı

Baz: 206

0-5 Yaş

6-10 Yaş

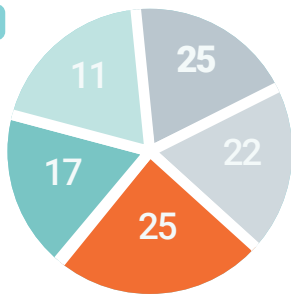
11-18 Yaş

19-25 Yaş

26+ Yaş

Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerde çocukların yaş dağılımı

Baz: 1336

0-5 Yaş

6-10 Yaş

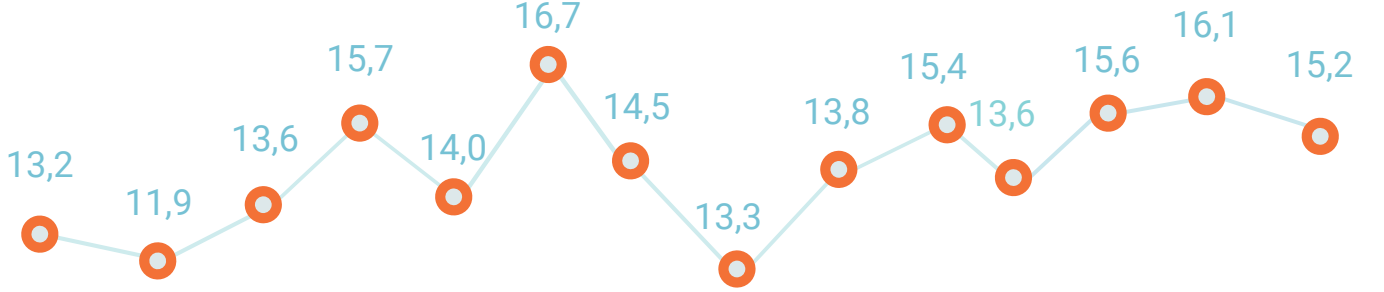
11-18 Yaş

19-25 Yaş

26+ Yaş

- Toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş gruplarının dağılımı içerisinde en büyük grubu 11-18 yaş grubu oluşturmaktadır. 6-10 yaş grubunun payı bu dönem 3 puan yükselirken (%19 vs. %22),
- Tasarruf sahibi olan çocuklularda, 1-5 yaş grubu çocukların oranı %28'den %23'e gerilerken, 11-18 yaş grubu %24'ten %28'e yükselmiştir.
- Tasarrufu olmayanların çocuk yaş gruplarının dağılımında, 6-10 yaş grubunun payı artmış (%19 vs. %22), 19-25 yaş grubunun payı ise (%20 vs. %17) azalmıştır.

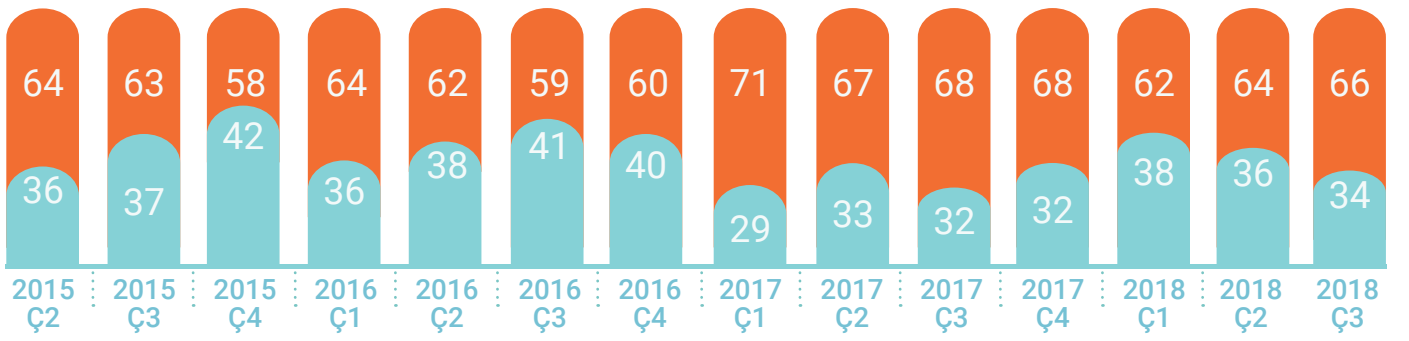
TASARRUF YAPMAK ASLINDA BİR ALIŞKANLIK

Baz: 2402

● Genel tasarruf sahipliği (%)

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

Baz:

317

286

327

378

338

401

348

321

332

369

326

375

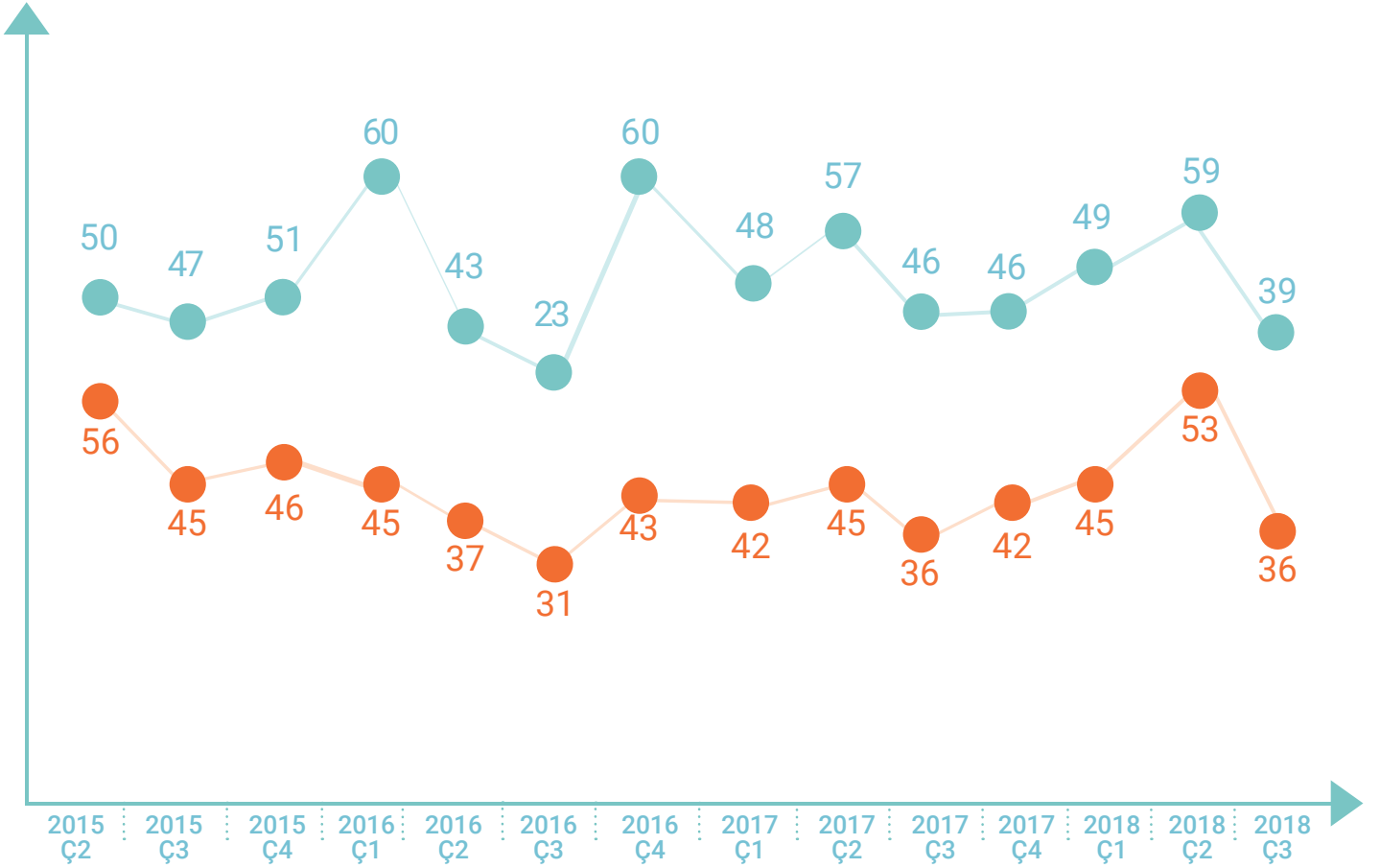
386

366

■ Evet, düzenli tasarrufum var

■ Hayır, düzenli tasarrufum yok

Düzenli Tasarruf Yapmayanlar için 3 ay içinde veya daha sonra tasarruf yapma eğilimi (%)

Baz:

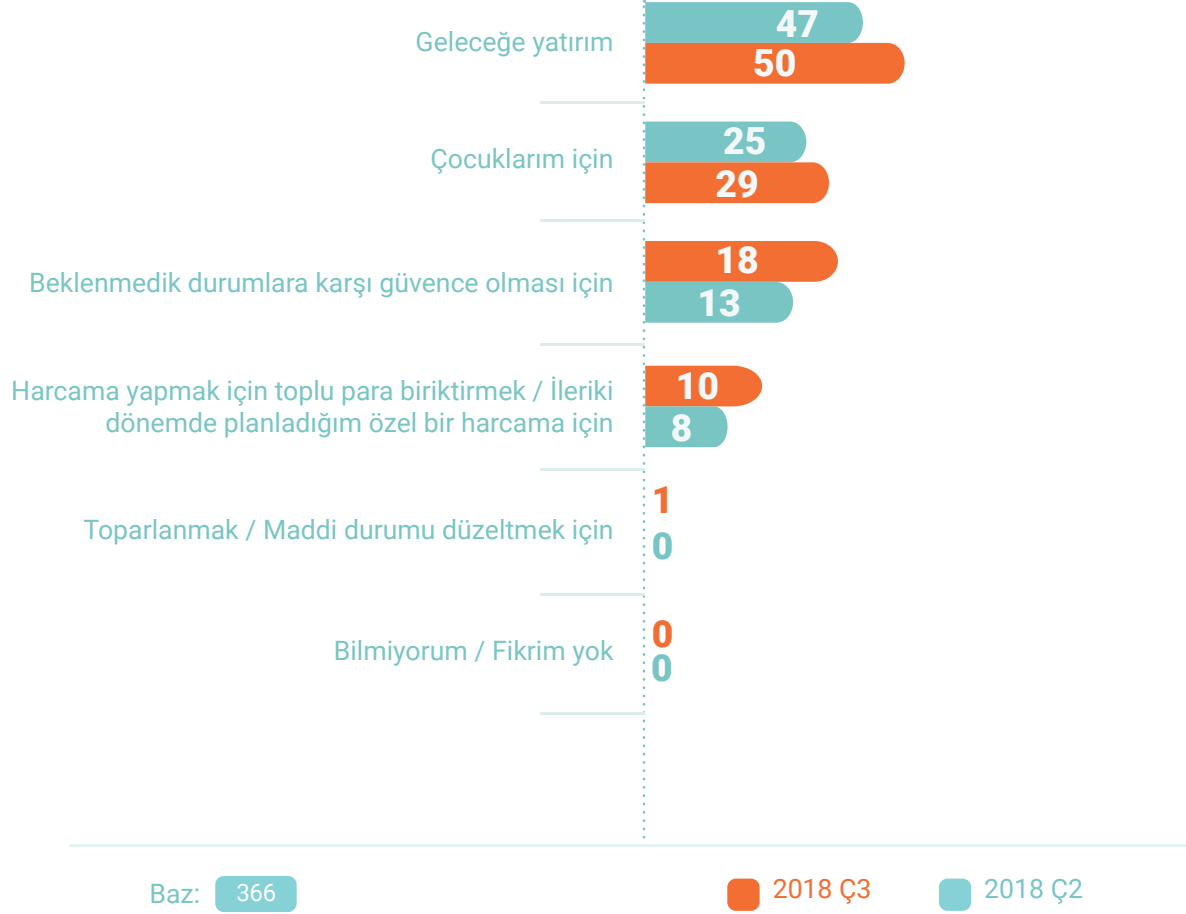
113 105 138 136 128 165 140 94 110 118 104 142 138 126

- Son 3 ay içinde tasarruf yapma oranı (%)
- Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacak olma eğilimi (%)

● 2018'in ilk çeyreğinden bu yana düzenli tasarruf yapanların oranı yükseliştir ve bu dönem %64'ten %66'ya ulaşmıştır.

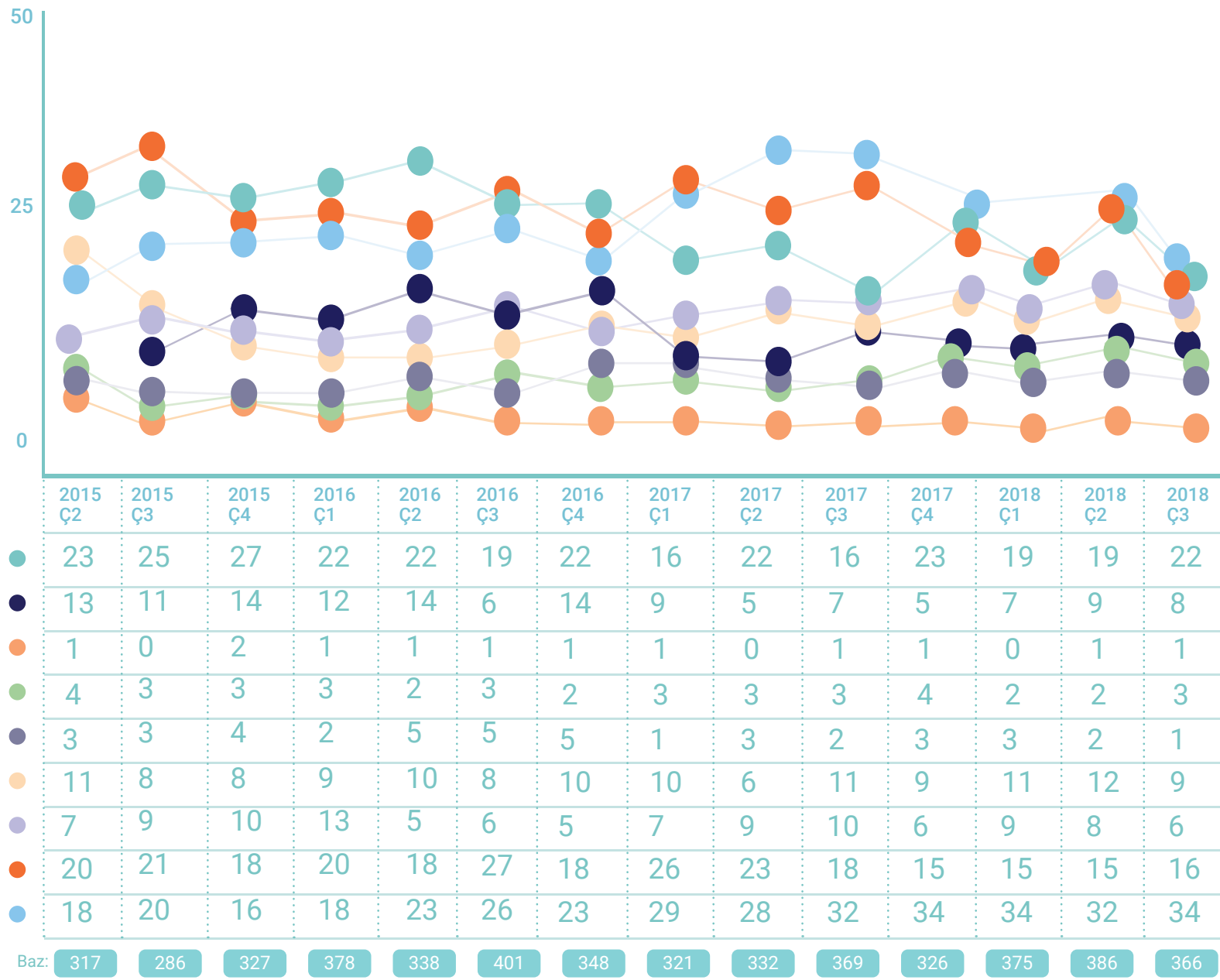
● Bu dönem, düzenli tasarruf yapmayanlar arasında; son 3 ay içinde tasarruf yapmış olanların oranı da (%53 vs. %36) gelecek 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı da (%59 vs. %39) bir önceki döneme kıyasla anlamlı oranda düşmüştür.

TASARRUFU OLANLARIN TASARRUF YAPMA GEREKÇELERİ

- «Geleceğe yatırım» amacıyla tasarruf edenlerin oranı bu dönem 3 puan gerilemiştir (%50 vs. %47).»
- En çok belirtilen ikinci gerekçe olan «çocuklarım için» gerekçesi bu dönem %29'dan %25'e gerilerken, üçüncü sırada gelen «beklenmedik durumlara karşı» gerekçesi ise %13'den %18'e yükselmiştir.

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi

● Yastık altı altın ve nakit (TL + döviz)

● Sistem içi altın

● TL vadeli hesap

● Döviz vadeli hesap

● Fonlar

● Bireysel emeklilik fonları

● Vadesiz hesap

● Hisse senedi

● Hazine bonusu

Not: 'Bu soru çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamaları %100'ü geçmektedir. Karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

● En çok tercih edilen «bireysel emeklilik fonları» bu dönem 2 puan artarak %34'e ulaşmıştır.

● İkinci sırada gelen «yastık altı altın ve nakit» ise %19'dan %22'ye yükselmiştir.

BU DÖNEM ALTIN TERCİHİ BİRAZ YÜKSELMİŞTİR (%17 VS. %20).

%	2015 Ç4	2016 Ç1	2016 Ç2	2016 Ç3	2016 Ç4	2017 Ç1
Sistem dışı ve sistem içi altın + sistem dışı nakit (TL veya döviz)	41	34	36	25	24	25
Altın veya diğer değerli taş ve metal (sistem dışı)	8	5	10	6	8	10
Altın veya diğer değerli taş ve metal hesabı (sistem içi)	14	12	14	6	4	9
Yastık altı döviz veya TL (nakit)	19	17	12	13	12	6

Baz:

327

378

338

401

348

321

%	2017 Ç2	2017 Ç3	2017 Ç4	2018 Ç1	2018 Ç2	2018 Ç3
Sistem dışı ve sistem içi altın + sistem dışı nakit (TL veya döviz)	27	23	28	26	29	30
Altın veya diğer değerli taş ve metal (sistem dışı)	14	5	13	10	11	13
Altın veya diğer değerli taş ve metal hesabı (sistem içi)	5	7	5	7	9	8
Yastık altı döviz veya TL (nakit)	8	11	10	9	8	10

Baz:

332

369

326

375

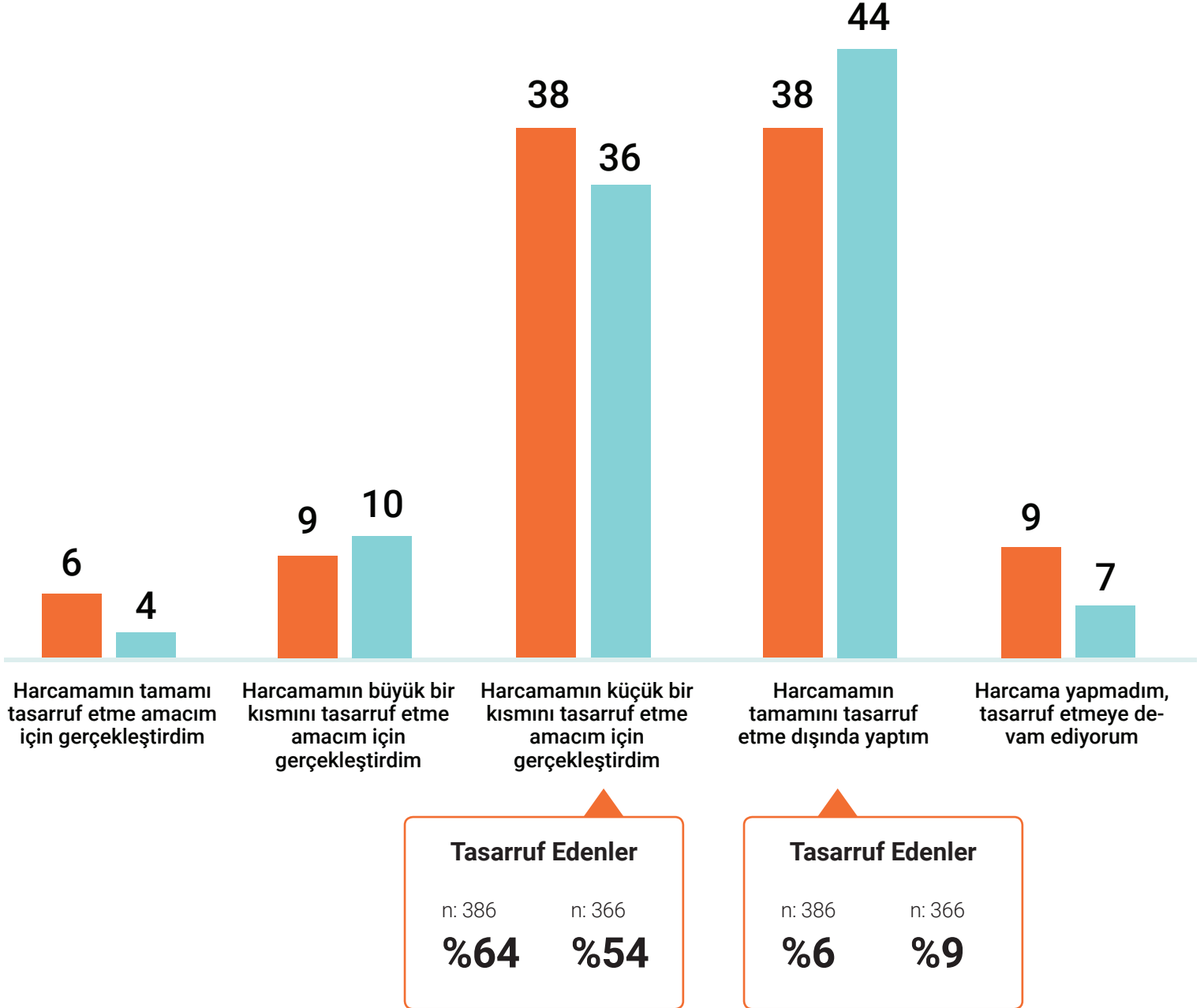
386

366

2018'in ikinci çeyreğinde yastık altı altın (%11 vs. %13) ve yastık altı nakit (%8 vs. %10) araçlarında küçük artışlar söz konusudur.

2018 EK SORULAR

Harcamalar ile tasarruf etme amaçları düşünüldüğünde, 2018'in üçüncü çeyreğinde görüşmecilerin %44'ü «harcamalarının tamamını tasarruf etme amacı dışında yapmıştır.» Bu oran bir önceki döneme kıyasla anlamlı oranda yükselmiştir. Tasarruf edenler detayında baktığımızda ise, bu unsuru belirtenlerin oranının her iki çeyrekte de genele kıyasla anlamlı oranda düşük olduğu tespit edilmiştir.

2018 3. ÇEYREK SONUÇLARI

- 2018'in üçüncü çeyreğinde tasarruf sahipliği oranı bir önceki döneme göre biraz gerileyerek %15,2 olmuştur.
- Bu dönem tasarruf sahiplerinin yaş grubu dağılımı içerisinde 45-54 yaş grubunun payı anlamlı oranda yükselmiştir (%13 vs. %24).
- Hem yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı (%32 vs. %28,3), hem de tasarruf yapmayı planlayanlar arasından «3 ay içerisinde» tasarruf edeceğini belirtenlerin oranı düşmüştür (%15,6 vs. %13,8).
- Tasarruf edecek yeterli geliri olmadığı için» tasarruf edemediğini belirtenlerin oranı bu çeyrekte aynı seviyede kalmıştır (%82).
- Hem çocuklu (%14 vs. %13) hem de çocuksuz (%19) bireyler arasında tasarruf sahibi olanların oranı bir önceki dönemle aynı seviye kalmıştır.
- Çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı açısından bakıldığında; tasarruf sahibi olanların çocukları içerisinde 11-18 yaş grubunun oranı bu dönem anlamlı oranda yükselmiştir (%35 vs. %46). Tasarruf sahibi olmayanlarda ise 19-25 yaş grubunda (%33 vs. %28) düşüş görülmektedir.
- Tasarruf yapanlar içerisinde düzenli tasarruf yaptığını belirtenlerin oranı son 3 dönemdir yükseliştir (%62; %64; %66).
- Bu dönem düzenli tasarruf yapmayanlar arasında hem son 3 ay içinde tasarruf yapmış olanların oranı (%53 vs. %36) hem de gelecek 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı (%59 vs. %39) bir önceki döneme kıyasla anlamlı oranda düşmüştür.
- Tasarrufu olanların tasarruf etme gerekçeleri arasında «geleceğe yatırım» (%50 vs. %47) ve «çocuklarım için» (%29 vs. %25) gerekçelerinin oranı azalırken, «beklenmedik durumlara karşı» gerekçesi (%13 vs. %18) artmıştır.
- Bu dönem en çok tercih edilen tasarruf aracı olan «bireysel emeklilik fonları» 2 puan yükselmiştir (%32 vs. %34).
- Bireylerin % 22'si çocuğunun tasarruf ettiğini ifade etmiştir. Bu durum tasarrufu olan bireylere kıyasla anlamlı oranda yüksektir (tasarrufu olan; %34 vs. tasarrufu olmayan;%21)
- 2018'in 3. çeyreğinde «harcamasının tamamını tasarruf etme amacı dışında yaptığını» ifade edenlerin oranı %44'tür. Ancak bu oranın tasarruf eden görüşmeciler özelinde %9 olduğu tespit edilmiştir.

AMAÇ VE YÖNTEM

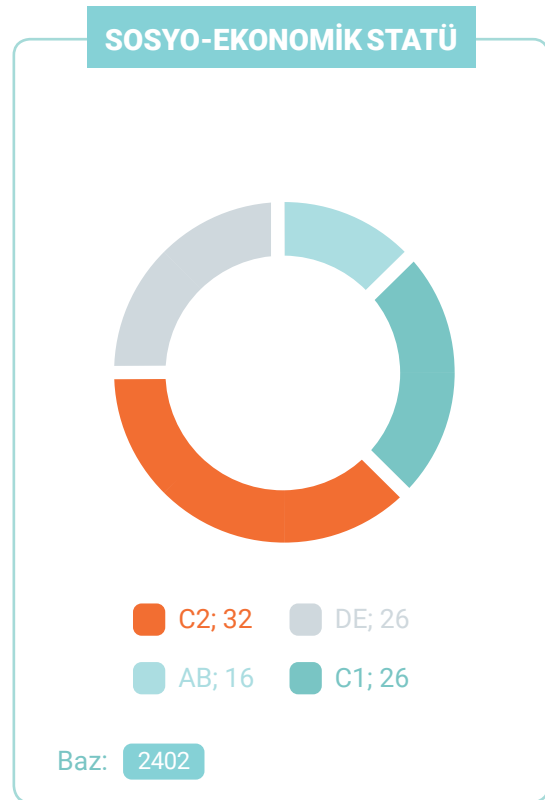
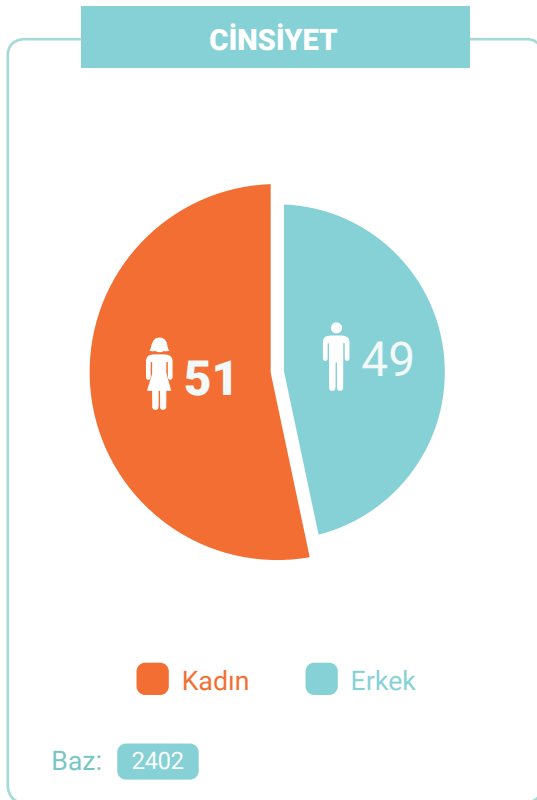
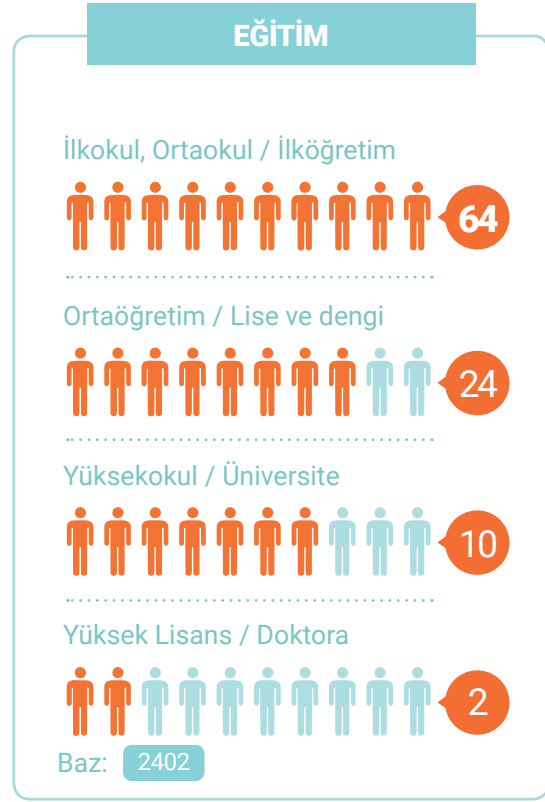
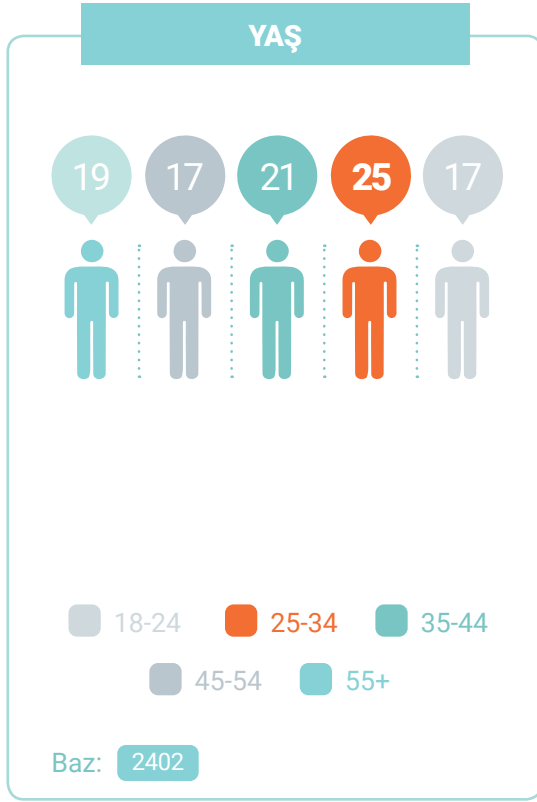
Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın amacı Türkiye'de kentsel yerleşim yerlerinde 18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini izlemektir.

Bu araştırma çerçevesinde;

- NUTS2 bölgelerinde seçilen 26 ilde her ay tesadüfi olarak seçilen 800 kişi ile görüşülüyor. 3 aylık (çeyrek) bazda görüşme sayısı 2400 olarak gerçekleşiyor ve raporlanıyor.
- Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (CATI) kullanılıyor.
- Yaş, cinsiyet, çalışma durumu ve meslek kontrol kotası olarak uygulanıyor.

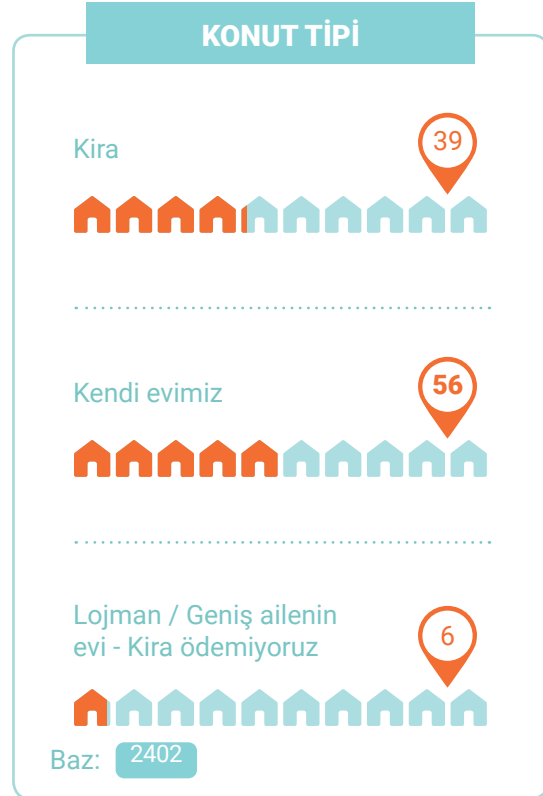
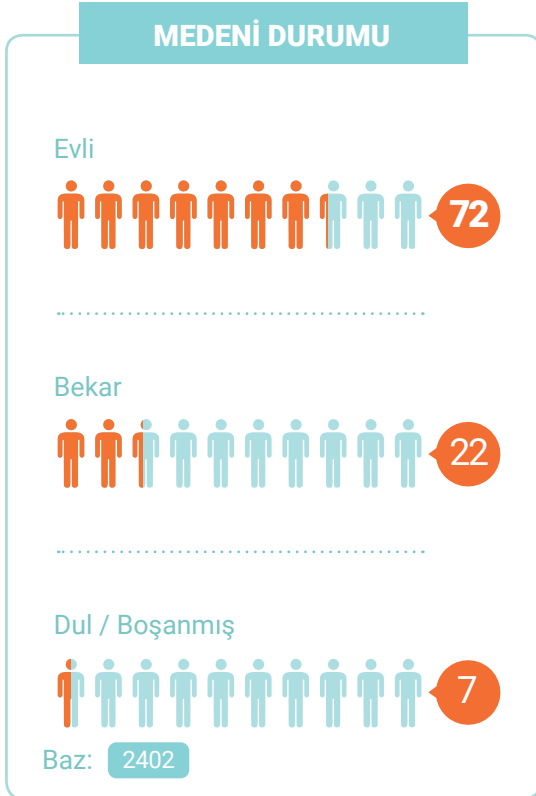
3.1. Demografik Bilgiler

DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2018 3. ÇEYREK

3.2. Demografik Bilgiler

DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2018 3. ÇEYREK

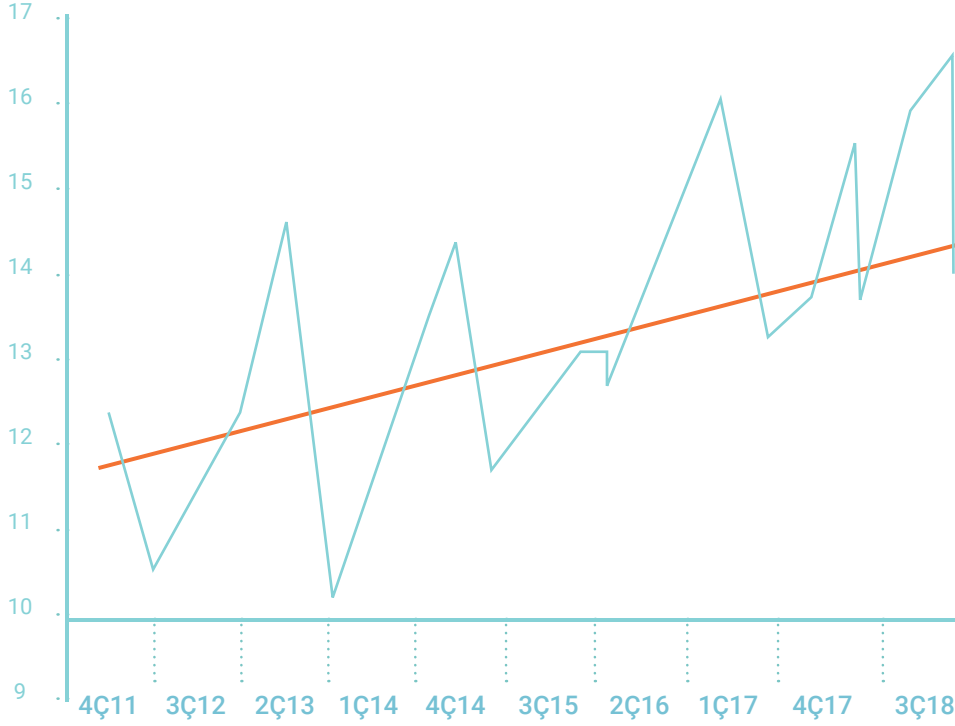
3.3. Tasarrufun Tanımı

TANIM

- Tasarruf, sözlük anlamı itibarıyla "sarf edilmeyen" anlamına gelmektedir.
- Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içermektedir:
  - Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar
  - Bankalarda ve/veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı
  - Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları
  - Bireysel emeklilik fonları
  - Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
  - Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
- Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI BU YILIN 3. ÇEYREĞİNDE GERİLEDİ.

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANININ ZAMAN SEYRİ

■ Tasarruf Oranı

■ Tüketimin finansmanı amacıyla borç kullanma ihtimali (Gelecek 3 aylık dönemde)

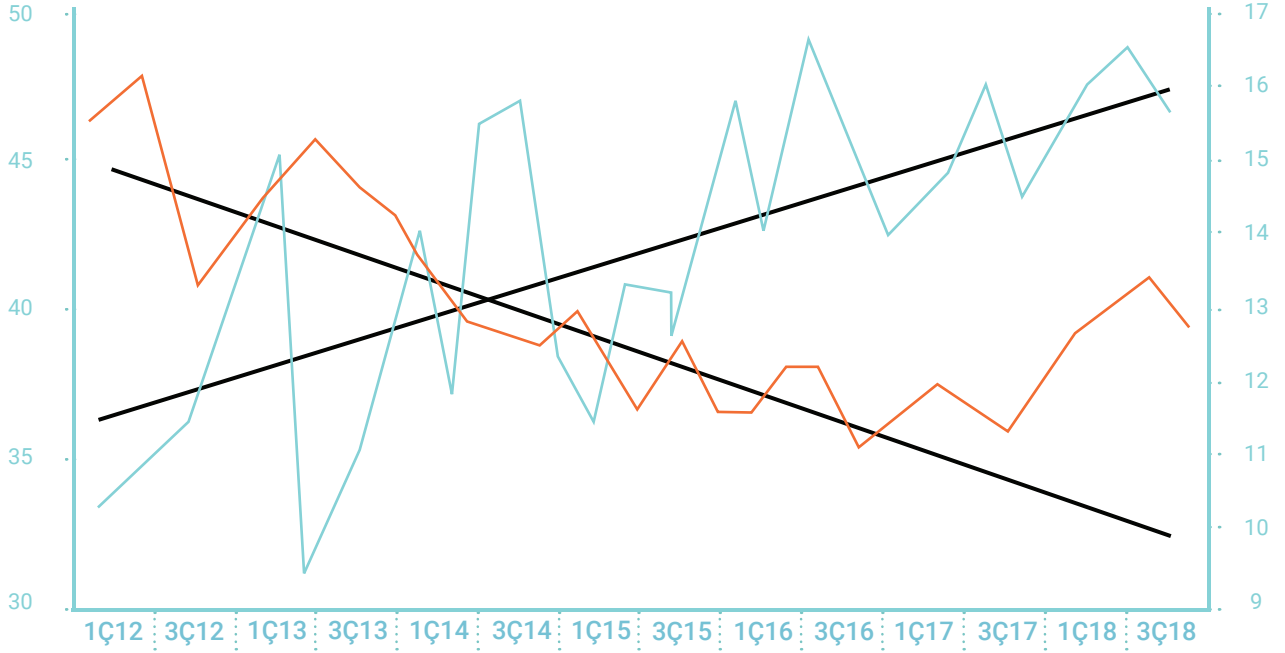
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Özyeğin Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın (TTEA) güncel sonuçlarına göre, 2018'in 2. çeyreğinde bir önceki döneme göre dikkate değer ölçüde yükselerek %16.1 olan ve 2016'nın 3. çeyreğindeki başarısız darbe girişimi kaynaklı belirsizlik ortamında gördüğü %16.7'lik istisnai rakam hariç çalışmanın yapıldığı 7 seneye yakın dönem boyunca gözlenen en yüksek düzeye ulaşan tasarruf sahipliği oranı 2018 3. çeyrekte %15.2'ye geldi. Açıklanan rakam TTEA'nın uzun dönemli ortalaması üzerinde kalsa da, Türkiye'deki 3. çeyrek koşullarının tasarruf eğilimini

destekleyebileceği beklentilerinden farklı olarak kısmi bir gerileme kaydederek, uzun dönem trendine geri döndü.

Bilindiği gibi geçtiğimiz çeyrekte yurtiçi piyasalarda ciddi bir dalgalanma gözlemlendi. Bunun sonucu olarak, TL ABD Doları ve Avro'ya karşı tarihi düşük değerlere gerilerken, bono ve tahvil piyasasında 10 yıllık tahvil faizleri ilk ihracın yapıldığı 2010'dan, 2 yıllık tahvil faizleri ise 2008'deki küresel krizden bu yana en yüksek düzeylere geldi.

TASARRUF SAHİPLİĞİ & BORÇ KULLANMA İHTİMALİ

■ Tasarruf Oranı

■ Tüketimin finansmanı amacıyla borç kullanma ihtimali (Gelecek 3 aylık dönemde)

Kaynak: TUIK, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Özyeğin Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

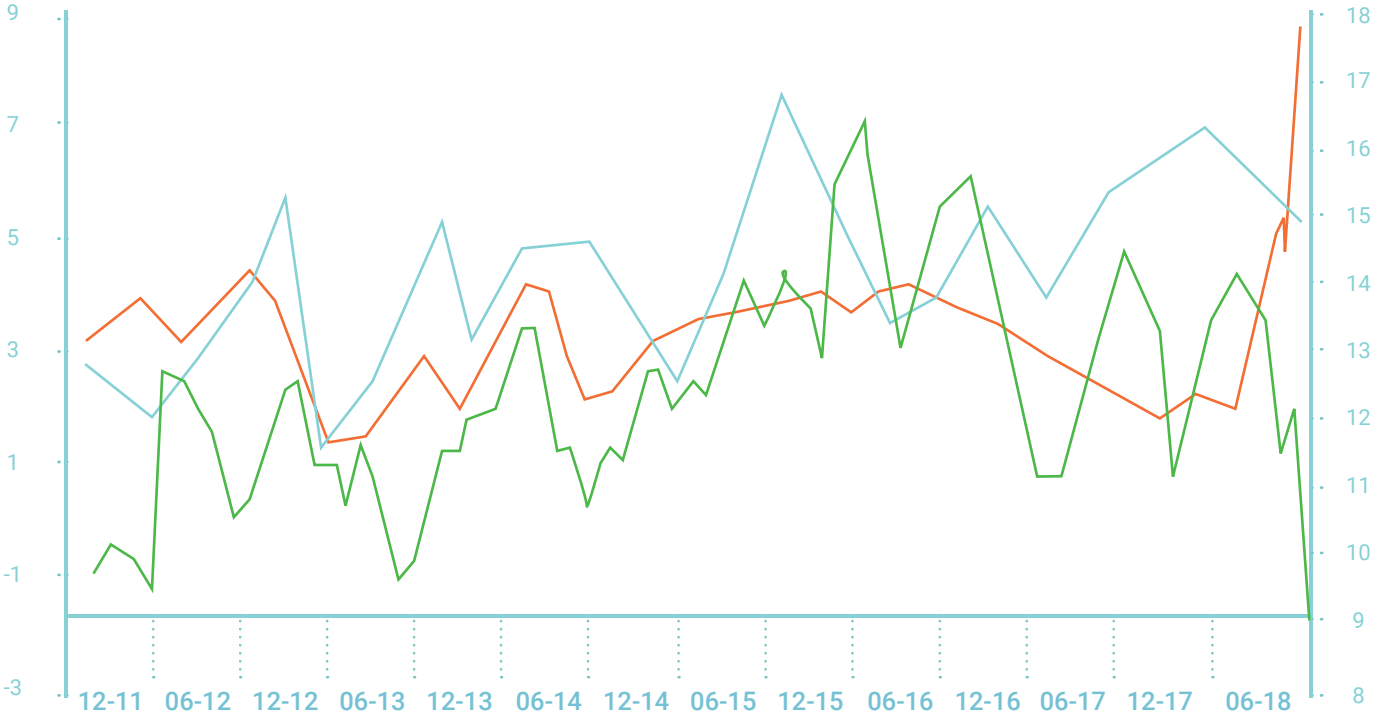
Türkiye'ye özgü çeşitli çalışmalar, böyle bir ortamda hanehalklarının tasarruflarında ihtiyatı yaklaşımın (bir başka deyişle beklenmedik durumlara karşı güvenceye sahip olabilmek) güçlü bir saik olabileceğini gösteriyor. Ancak, 3. çeyrekte tasarruf sahipliği oranı düşüş kaydetti. TÜİK-TCMB tarafından yayımlanan Tüketici Güven Endeksi alt serilerinden "Tüketimin finansmanı amacıyla borç kullanma ihtimali (gelecek 3 aylık dönemde)" (bağıntı katsayısı -0.54) ve "Mevcut dönemin dayanıklı tüketim malı satın almak için uygunluğu" (bağıntı katsayısı -0.62) gibi göstergeler 3. çeyrekte tüketici güvenine paralel şekilde gerileyerek tasarruflarda olası bir artışa işaret etse de, "Mevcut dönemin tasarruf etmek için uygunluğu"na dair göstergenin de gerileyerek TTEA sonucuna benzer şekilde hareket etmesi dikkat çekici. Tasarruf edenlerin oranında bir düşüş gözlemlenmekle birlikte, ih-

tiyat saiki ile tasarruf edenlerin oranında artış görüldü.

Bu dönem için altı çizilmesi gereken bir başka gözlem ise, gelecekte tasarruf etmeyi planlayanların oranındaki azalma. Gerek tasarrufu olmayanlar gerekse de düzenli tasarruf etmeyenler arasında, gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranında düşüş gözlemlendi. Bu düşüş, özellikle ikinci grupta çok daha belirgin.

Tüketici güveninin hareketi, kurlardaki yükselişten, özellikle de ABD Doları'nın seyrinden olumsuz etkilendiğine işaret ediyor. Bu çerçevede, TL'nin değer kaybı sonucu tüketicinin enflasyon beklentisi artmaya başlarken bazı harcamalar öne çekildi ve tasarruflara olumsuz yansiyabildi. Ancak, elimizdeki veriler (perakende satış göstergeleri, bireysel kredi kullanımı vb) hanehalkı tüketiminde bir artışa işaret etmiyor. Dolayısıyla, tüketici

TASARRUF SAHİPLİĞİ & REEL MEVDUAT FAİZİ

■ TaarrufSah. ■ Mevd. Faizi (ex-ante) ■ Mevd. Faizi (ex-post)

* Mevduat Faizi (ex-post) = Mevduat Faiz Oranı – Gerçekleşen Enflasyon Mevduat Faizi (ex-ante) = Mevduat Faiz Oranı – MB Beklenti Anketi (12 Aylık)

Kaynak: TUIK, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Özyeğin Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

güvenindeki gerilemeye rağmen tasarruflardaki düşüşün harcamalarla değil gelirle alakalı olması mümkün (olumsuz koşulların yoğunlaştığı ortamda alım gücünün (ve reel gelirin) azalarak tasarruf etme imkanlarını daraltmasıyla).

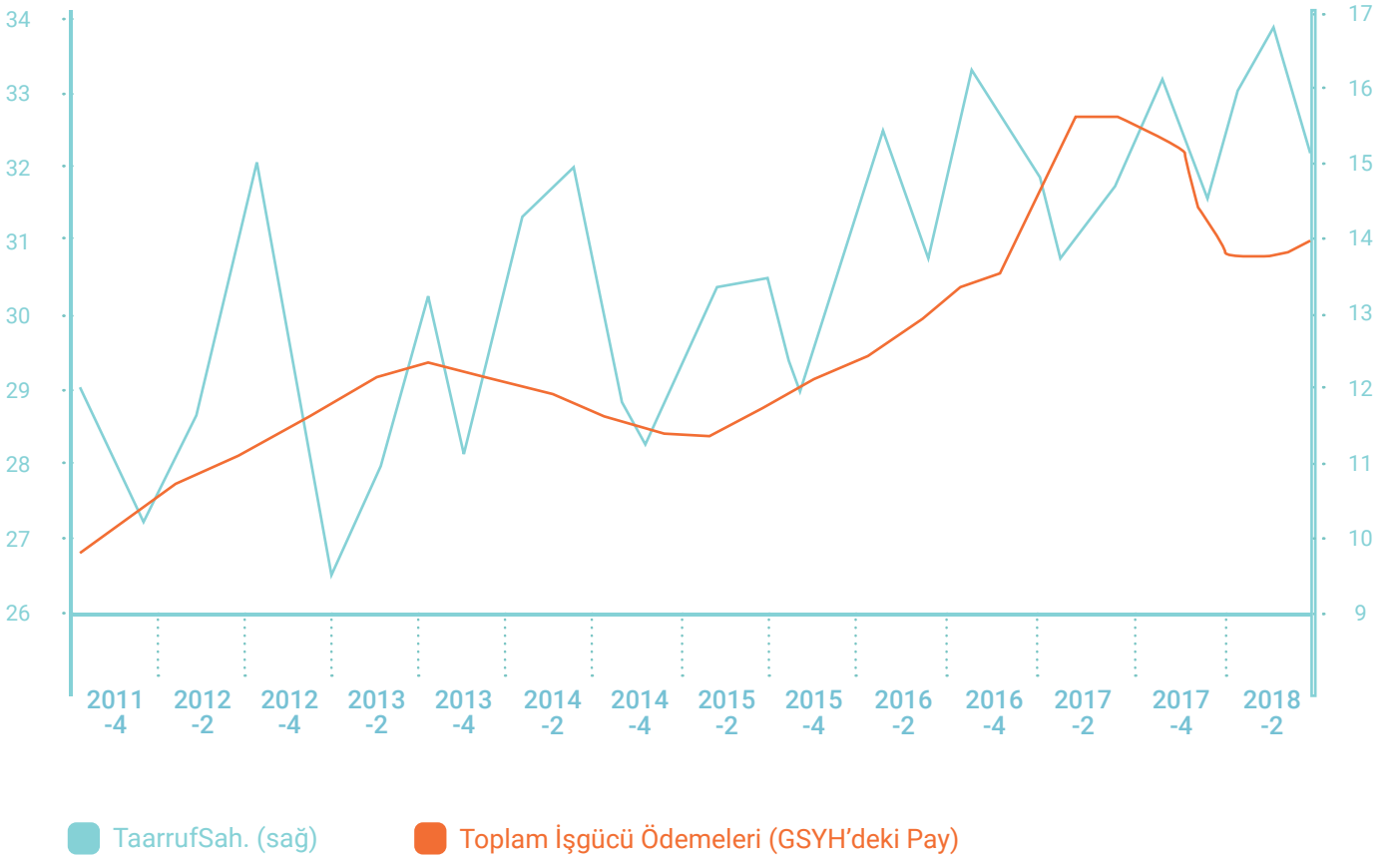
Bir çeyrekte diğerine TTEA'daki tasarruf sahipliği oranındaki değişimleri açıklamanın zorluğu açık olmakla birlikte bu yıl 3. çeyrekte:

Finansal piyasalarda faiz oranları hızla yükselirken, MB de enflasyondaki hızlı yükselişe ve TL'deki değer kaybına Eylül'de para politikasında sert bir sıkılaştırmayla reaksiyon gösterdi. Buna bağlı olarak, oldukça geriden gelen enflasyon beklentilerine göre düzeltilmiş mevduat faiz oranı (ex-ante reel mevduat faizi) önemli ölçüde artsa da, pek çok ekonomik birim tarafından yakından takip edilen gerçekleşen enflasyona göre düzeltilmiş mevduat

faizi eksiye döndü. Bilindiği gibi reel faiz oranının düzeyi ile tasarruflar arasındaki ilişkiyi gelir ve ikame etkisi olarak tanımlanan iki değişken belirliyor. Buna göre, gelir etkisiyle ilgili olarak, yüksek bir reel faiz oranı, tasarruf sahipleri olarak bireylerin yaşam boyu elde edebileceği gelir miktarını arttıracak, dolayısıyla tüketim eğilimini destekleyerek, tasarruflar üzerinde aşağı yönlü baskı yaratacak. İkame etkisine göre ise reel faiz oranı yüksek olduğu takdirde, geleceğe bırakılmadan bugün yapılacak tüketimin maliyetini arttıracak. Türkiye'deki tasarruf eğilimlerine yönelik çalışmalarda reel faiz ve tasarruf sahipliği oranı arasında net bir ilişki olduğunda dair güçlü bir kanıt olmamakla birlikte ex-post reel mevduat faizinin geldiği düzey hane halkının tasarruf davranışlarının bu gelişmelerden olumsuz etkilendiğini düşündürüyor.

TASARRUF SAHİPLİĞİ & İŞGÜCÜ ÖDEMELERİ (GELİR YÖNTEMİ İLE GSYH'ye GÖRE

Kaynak: TUIK, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Özyeğin Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Öte yandan, çeşitli uygulamalı çalışmalar, gelir ile tasarruf arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koyuyor. Nitekim, TTEA'ya göre tasarrufu olmayanların tasarruf edememe gerekçeleri arasında yeterli gelirin olmamasının baskın bir ağırlıkla her dönemde ilk sırada yer alması bunu destekliyor. Benzer şekilde, TTEA'da hanehalkı tasarruf sahipliği oranı ile GSYH'de işgücü ödemelerinin payı arasındaki bağıntı katsayısının 0.60'ın üzerinde olması da aynı bulguya paralel. 3. çeyrek koşullarında hane halkı açısından reel gelirin önemli ölçüde gerilemesi ve bunun muhtemelen büyüme performansına da yansıtacak olması dikkate alındığında tasarruf sahipliğinde gerilemeyle karşılaşılması şaşırtıcı değil.

Özetle, yurtiçi piyasalarda dalgalanma-

ların arttığı bir ortamda, gerçekleşen enflasyona göre eksi olan reel mevduat faizlerinin ve alım gücündeki erozyonun zaten önemli bir unsur olarak vurgulanan gelir yetersizliğini daha da belirginleştirmesinin önceki çeyrekte tasarruf sahipliğine yönelik davranışları olumsuz etkilediği anlaşılıyor.

Bu yıl 2. çeyrekle beraber dalgalanmanın yoğunlaştığı ve 3. çeyrekte daha da hızlandığı finansal piyasa koşullarına bağlı olarak hane halkı finansal varlıklarının kompozisyonunda bazı değişiklikler gözlemlendi. Buna göre:

ÖZET GÖSTERGELER

	1Ç15	2Ç15	3Ç15	4Ç15	1Ç16	2Ç16	3Ç16	4Ç16	1Ç17	2Ç17	3Ç17	4Ç17	1Ç18	2Ç18	3Ç18
Tasarruf var (%)	13.2	13.2	11.9	13.6	15.7	14.0	16.7	14.5	13.3	13.8	15.4	13.6	15.6	16.1	15.2
Enflasyon (ort. ç/ç)	3.0	2.9	0.5	2.8	2.2	1.3	1.5	2.4	4.7	2.5	0.7	4.0	2.8	4.8	6.6
Tarımdışı işsizlik (unadj, quarterly avg)	13.1	11.6	12.3	12.6	12.5	11.5	13.5	14.4	14.6	12.3	12.9	12.3	12.4	11.7	12.9
USD/TRY (ortalama) **	2.5	2.7	2.9	2.9	2.9	2.9	3.0	3.3	3.7	3.6	3.5	3.8	3.8	4.4	5.7
USD/TRY artışı *	8.7	8.5	6.6	2.2	1.3	-1.7	2.3	10.7	12.6	-3.1	-1.8	8.0	0.4	14.6	27.8
50:50 EUR:USD döviz sepeti (ortalama) **	2.6	2.8	3.0	3.0	3.1	3.1	3.1	3.4	3.8	3.8	3.8	4.1	4.3	4.8	6.1
%50 USD: %50 EUR döviz kuru sepeti artışı *	2.8	7.0	7.4	1.4	1.6	-0.4	1.7	8.8	11.9	-1.5	1.7	8.2	2.8	12.7	26.1
Mevduat Faizi (ortalama)	9.1	9.6	10.1	10.6	10.9	10.5	9.9	9.7	9.8	11.3	11.9	12.1	12.4	13.7	18.6
2-yıllık gösterge tahvil faizi (ortalama)	8.0	9.7	10.5	10.6	10.9	9.4	9.0	9.9	11.3	11.2	11.6	13.1	13.4	16.5	23.0
Altın (ortalama, USD)	1,219	1,193	1,125	1,103	1,182	1,258	1,335	1,216	1,220	1,258	1,279	1,277	1,330	1,306	1,212

* Dönem ortalamalarının değişimi, TCMB kurları ** Reuters kurları

Kaynak: TÜİK, TCMB, Thomson Reuters, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Özyeğin Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

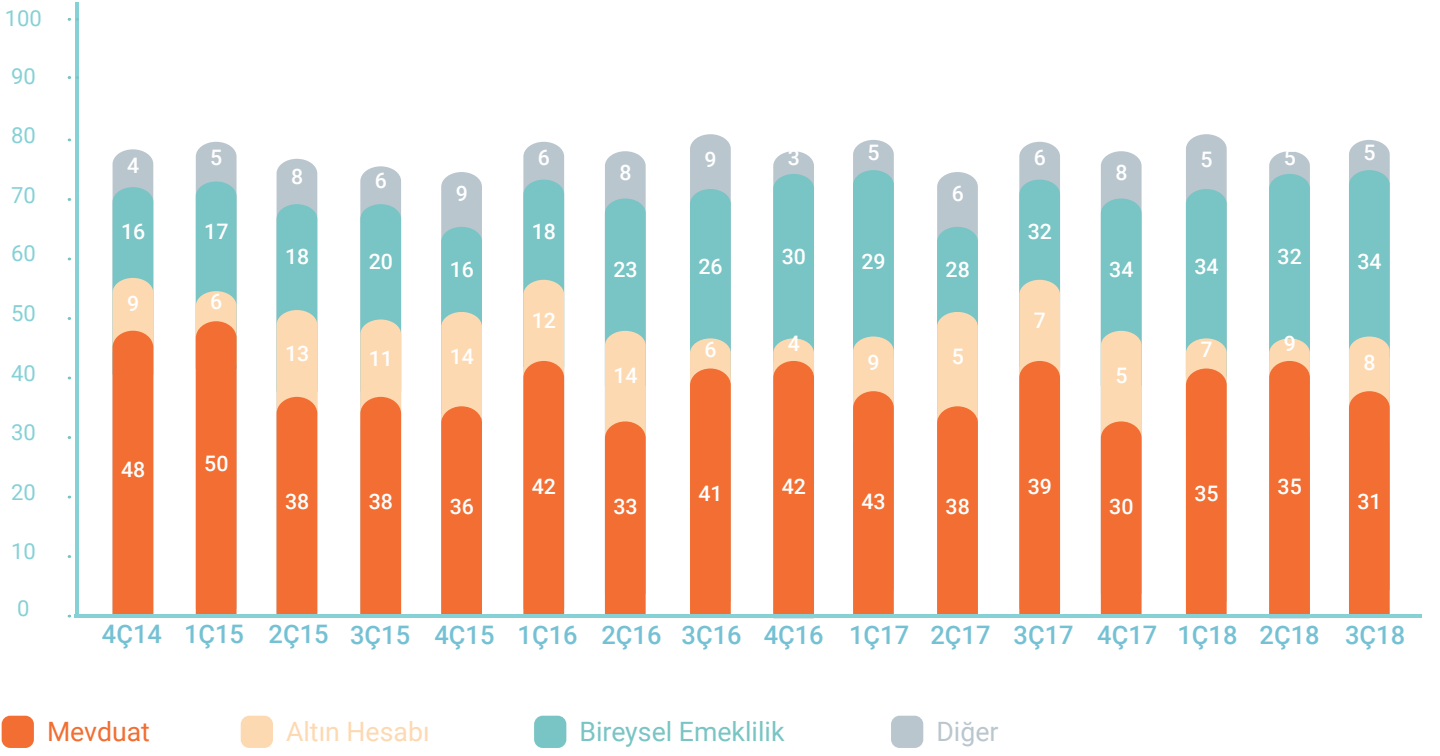
• Geçtiğimiz sene son çeyrekte ABD ile vize krizi sonrası finansal piyasaların baskı altında kalmasıyla sistem dışı ürünlerin payının artmasına benzer şekilde bu yıl özellikle 3. Çeyrekte de sistem dışı varlıklara yönelim hızlandı ve bu iki çeyrekte hem yastık altı altın hem de yastık altı döviz ve TL'nin toplam içinde eriştiği %23 payla 2015'ten bu yana en yüksek oran kaydedildi.

• Sistem içi tasarrufların kompozisyonuna bakıldığında; 2017'nin ilk çeyreğinde %43 paya sahip olan mevduat ürünleri sonraki dönemde dalgalı bir seyirle özellikle TL cinsi vadeli hesapların payındaki düşüşe paralel gerileyerek %31'e geldi. Dolayısıyla aynı dönemde sistem içi olup mevduat dışında kalan ürünlerden özellikle bireysel emekliliğin ağırlığı yükseldi.

• %34 payla TTEA'nın başlangıcından beri gözlenen en yüksek düzeyde seyreden bireysel

emeklilik ürünleri %31 olan toplam mevduat ürünlerinin payına yakın seyretti. Uzun süreden beri yükseliş eğiliminde olan ve yeni tasarrufların ağırlıklı olarak bir ölçüde zorunlu olarak nitelendirilebilecek bu ürünlerle yapıldığını ortaya koyan bireysel emekliliğin payında son beş çeyrekte önceki dönemlerdeki hızlı yükselişin ardından görelli bir istikrar söz konusu.

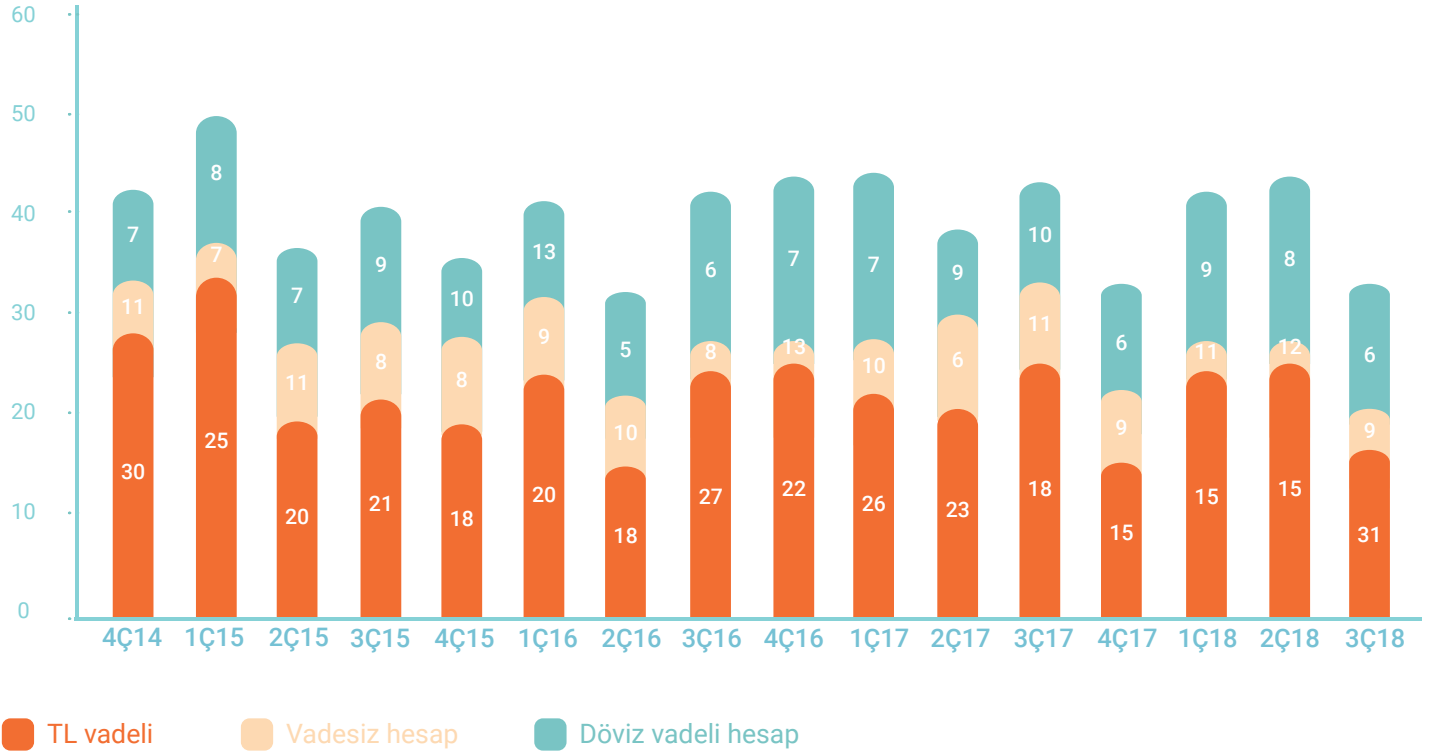
SİSTEM İÇİ ÜRÜNLERİN KIRILIMI

Kaynak: Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Özyeğin Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Prof. Dr. Alpay Filiztekin
Özyeğin Üniversitesi

MEVDUAT ÜRÜNLERİNİN KIRILIMI

Kaynak: Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Özyeğin Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Muhammet Mercan
Baş Ekonomist, ING Bank

4. İletişim Bilgileri

info@tasarrufegilimleri.com

ING Bank girişimi ile hayata geçirilen **"Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması"**, Sabancı Üniversitesi gözetiminde yürütülmekte, saha araştırması IPSOS tarafından yapılmaktadır.

ÖNEMLİ AÇIKLAMA:

"Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir."

ING BANK

2018

3. ÇEYREK RAPORU

ING